

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(5 листопада 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 4
5 листопада 2024 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2024 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. 301 с.

Організаційний комітет:

Богущ А. М.	— дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
Бабчук О. Г.	— кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
Кавиліна Г. К.	— кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
Булгакова О.Ю.	— доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
Левицька М.І.	— методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

Технічне редагування матеріалів збірника — О.І. Кисельова.

<i>Сторож В. В.</i> Лепбук – інноваційна технологія дошкільного навчання.....	160
<i>Berezovska L.</i> Professional readiness of preschool education teachers for innovative activities.....	168
<i>Lysenko O. M., Melnychuk N. M.</i> Internationale politik zum schutz von flüchtligen und migranten.....	173
<i>Cojocari L., Ohrimenco (Boțan) A.</i> Valorizarea jocului-călătorie în familiarizarea copiilor cu diversitatea naturii.....	181

Розділ III. Особливості інклюзивних підходів

<i>Корзун Л. М.</i> Особливості розвитку та інклюзивне навчання дітей з порушенням інтелекту.....	196
<i>Кузнецова Т. М.</i> Інклюзивна практика у системі дошкільної освіти.....	203
<i>Літовченко О. В., Василенко А. І.</i> Особливості пізнавальної активності в дітей з порушеннями мовлення....	210
<i>Тубичко Ю. О.</i> Психолого-педагогічна готовність майбутніх фахівців до роботи у закладах дошкільної освіти з інклюзивною формою роботи.....	218
<i>Kovylyna V., Lepykh T.</i> Features of inclusive practice.....	226

Розділ IV. Професійні якості майбутніх фахівців дошкільних закладів

<i>Зоткіна Ю. С.</i> Розвиток толерантності в дошкільному віці.....	232
<i>Кавиліна Г. К.</i> Психологія емоційних станів та управління ними у дітей старшого дошкільного віку.....	238
<i>Кримова Н. О., Бирка А. В.</i> Формування особистісної ідентичності у дітей старшого дошкільного віку: проблематика та психолого-педагогічні рішення.....	244
<i>Кримова Н. О., Розумна-Ребдело С. В.</i> Дивергентне та конвергентне мислення в контексті творчого процесу...	249
<i>Панасюк Л.</i> Аналіз підходів до вивчення професійного самовизначення майбутніх фахівців.....	256

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ РОБОТИ

Викладачка Ю. О. Тубичко

В Україні за останні 20 років були зроблені певні кроки щодо розвитку інклюзивної освіти, як важливого напрямку для соціального розвитку суспільства та розвитку освітньої системи країни, проте існують значні перешкоди, що гальмують процес розвитку інклюзії в нашій країні. До основних перешкод можна віднести: недостатнє фінансування, нестача спеціалізованих ресурсів і недостатня підготовка фахівців (педагогів, логопедів, соціальних і корекційних педагогів, практичних психологів та ін.).

Проблема підготовки фахівців до роботи у закладах освіти з інклюзивною формою роботи, на думку дослідників (С. Вітвицька, Н. Гузій, І. Дмитрієва, Н. Кічук, О. Кучерук, О. Мартинчук, С. Миронова, А. Педорич, О. Проскурняк, Л. Черніченко та ін.) має кілька аспектів, по-перше, це нестача кваліфікованих кадрів, адже інклюзивна освіта є відносно новою концепцією в Україні, і більшість педагогів не мають відповідної підготовки; другою проблемою є відсутність системного підходу до підготовки, оскільки освітні програми для майбутніх педагогів часто не включають достатньо спеціалізованих курсів з інклюзивної освіти; третім аспектом є недостатність практичного досвіду роботи з дітьми з особливими освітніми потребами і психолого-педагогічна неготовність до її здійснення, яка виникає внаслідок наявних у педагогів страхів, упереженості, стигматизації або недостатнього розуміння потреб дітей з особливими освітніми потребами (ООП).

Для вирішення цих проблем необхідні комплексні заходи, зокрема, модернізація навчальних програм ЗВО для підготовки фахівців освітньої сфери, збільшення кількості

практичних занять, впровадження методів та форм, що сприяють формуванню психолого-педагогічної готовності майбутніх фахівців, створення умов для практичного вдосконалення набутих теоретичних знань у сфері інклюзії та формування особистісно-мотиваційного потенціалу майбутніх фахівців у закладах освіти з інклюзивною формою роботи.

У психологічній науці (І. Солійчук, М. Томчук) термін «готовність» сприймається як самостійна характеристика особистості, здатної до змін у відповідь на мінливі умови, і використовується для опису результатів розвитку в різних сферах таких, як: професійна діяльність, спорт, навчання тощо [6], [7]. Водночас Л. Потапкіна розглядає готовність, як особливий психічний стан, що забезпечує високу працездатність. Вона вважає, що цей феномен є проміжним станом між психічними процесами та властивостями особистості, який формує функціональний рівень і на його тлі розвиваються процеси, необхідні для успішної реалізації професійних функцій [5].

Слушною є також думка І. Малишевської, яка підкреслює, що готовність – це налаштованість особистості на певну поведінку і виконання активних дій, які дозволяють успішно виконувати завдання, відповідні внутрішнім мотивам і психологічним особливостям особистості [4]. В. Гриньова додає, що готовність до діяльності включає формування необхідних відносин, установок і якостей особистості, які дозволяють майбутньому фахівцю усвідомлено і сумлінно приступити до виконання професійних обов'язків [3].

Аналіз існуючих підходів до поняття готовності показує, що вона часто розглядається як складний і багатовимірний процес, що охоплює кілька аспектів, які допомагають фахівцю ефективно виконувати свої обов'язки.

Готовність включає такі компоненти, як: теоретичні знання; практичні навички; особистісні якості, такі як емпатія, стресостійкість, саморегуляція, толерантність, здатність до самоаналізу та саморефлексії; професійне самовизначення та здатність до безперервного професійного розвитку та на-

вчання протягом усього життя; внутрішню мотивацію досягати успіху в обраній сфері. Ці компоненти взаємопов'язані та впливають на загальну ефективність професійної діяльності.

Узагальнюючи наукові уявлення про феномен «готовності до професійної діяльності», можна визначити, що вона розглядається як комплексна характеристика особистості, що включає в себе знання, навички, установки, особистісні якості та мотивацію, необхідні для ефективного виконання професійної діяльності. Вона відображає здатність фахівця успішно долати труднощі та виконувати професійні завдання, адаптуючись до змін у професійному середовищі, а також постійно розвиватися і вдосконалювати свої професійні компетенції.

У педагогічній сфері готовність розглядалася з різних аспектів: як підготовленість учня до шкільного навчання, подальше навчання у закладі вищої освіти, здійснення різних видів професійної діяльності, а також розв'язання педагогічних завдань і ситуацій.

За визначенням, запропонованим В. Андрущенко, готовність у педагогічному значенні – це комплексне поняття, яке включає в себе набір знань, умінь, навичок, установок та особистісних якостей, необхідних для успішного виконання педагогічних завдань. Вона охоплює готовність до роботи в освітній сфері, здатність ефективно взаємодіяти з учнями, колегами, батьками, а також готовність до вирішення педагогічних ситуацій і адаптації до змін у навчальному процесі [1].

Отже, педагогічна готовність може розглядатися на різних рівнях:

1) готовність до навчання – стосується як учнів, які повинні бути підготовленими до навчання у школі або ЗВО, так і самих педагогів, які мають бути готовими до постійного підвищення своєї кваліфікації та професійного розвитку;

2) готовність до професійної діяльності – рівень підготовки педагога до виконання своїх професійних обов'язків, що включає знання методик навчання, вміння планувати і реалізовувати навчальний і освітній процеси, а також вирі-

шувати педагогічні завдання;

3) готовність до вирішення педагогічних ситуацій – здатність педагога швидко та ефективно реагувати на різноманітні ситуації в освітньому процесі, приймати обґрунтовані рішення і діяти відповідно до етичних норм та стандартів.

Таким чином, готовність у педагогічному значенні – це багатовимірна характеристика, що забезпечує успішну професійну діяльність педагога.

Оскільки нашою метою було дослідити психолого-педагогічну готовність майбутніх фахівців до роботи у закладах освіти з інклюзивною формою навчання, зупинимось на питаннях психолого-педагогічної готовності в аспекті її здійснення в інклюзивному освітньому середовищі. Перш за все звернімось до поняття інклюзії (від лат. «inclusio» – включення) – це підхід у сфері освіти та соціальної інтеграції, який передбачає включення людей з різними фізичними, розумовими, соціальними або культурними особливостями в суспільне середовище.

В. Бондар узагальнює, що інклюзія орієнтована на забезпечення рівного доступу до освіти, роботи, послуг і можливостей для всіх людей, незалежно від їхніх індивідуальних потреб чи особливостей [2].

До основних аспектів інклюзії можна віднести:

1) освітню інклюзію (за визначенням В. Бондар) – забезпечення рівного доступу до навчання для всіх дітей, включаючи дітей з особливими освітніми потребами, в закладах дошкільної освіти та загальноосвітніх школах; освітня інклюзія передбачає адаптацію освітнього процесу, розробку індивідуальних планів та використання спеціальних методик і ресурсів для підтримки дітей на всіх рівнях освіти;

2) соціальну інклюзію (за Н. Кічук), яка сприяє інтеграції людей з різними особливостями в суспільство, забезпечення їх участі в соціальних, культурних, трудових і громадських діяльностях та відносинах, що включає боротьбу з дискримінацією та стигматизацією, а також створення підт-

римуючих і доступних умов для всіх;

3) професійну інклюзію, яку С. Миронова визначає як форму освіти, що забезпечує рівні можливості для людей з різними особливостями у сфері праці, включаючи можливість для адаптації робочого місця, підтримку у розвитку кар'єри і зменшення бар'єрів для працевлаштування.

Узагальнюючи ідеї В. Бондар, Н. Кічук, М. Миронової та інших дослідників, інклюзія базується на принципах рівності, поваги до різноманітності і підтримки кожної людини у розкритті її потенціалу.

Діяльність фахівців дошкільної освіти в умовах інклюзії має на меті забезпечення рівного доступу до освіти і розвитку для всіх дітей, незалежно від їхніх особливих потреб. Це передбачає ряд завдань і функцій, які сприяють ефективному впровадженню інклюзивних практик в ЗДО, зокрема підготовку та реалізацію адаптованих програм для розвитку дітей з ООП, врахування їхніх сильних і слабких сторін, модифікацію і адаптацію освітніх матеріалів, ігор і завдань відповідно до загальних потреб усіх дітей, а також регулярний моніторинг і оцінку розвитку дітей.

Специфіка освітньої, виховної і корекційної роботи фахівця в інклюзивному ЗДО з дітьми з ООП та дітьми з нормотиповим розвитком полягає в забезпеченні індивідуального підходу та створенні умов, які підтримують розвиток усіх дітей.

Основні аспекти специфіки такої роботи включають:

1) розробку та реалізацію індивідуальних освітніх і корекційних планів для дітей з ООП, що враховують їхні особливі потреби та можливості; для дітей з нормотиповим розвитком планування освітнього процесу також може включати елементи диференціації для забезпечення більш глибокої або розширеної освітньо-корекційної роботи;

2) модифікацію освітніх і розвиткових ресурсів, ігор і завдань, щоб вони відповідали рівню розвитку і потребам кожної дитини, забезпечуючи рівні можливості для всіх та використання методик, які сприяють інтеграції дітей з різни-

ми можливостями в загальний освітній процес, наприклад, через групову діяльність, спільні проекти та ігри;

3) формування соціальних навичок, включаючи вміння співпрацювати, комунікувати та вирішувати конфлікти, педагоги організовують групові ігри та розваги, що допомагають дітям взаємодіяти і взаємно підтримувати один одного;

4) роботу над підвищенням самооцінки і впевненості в собі у дітей з ООП, а також у дітей з нормо-типовим розвитком, створення умов для успішного виконання завдань і досягнення позитивних результатів;

5) виховання толерантності і розуміння передбачає формування у дітей позитивного, свідомого ставлення до різноманітності, розвиток емпатії і поваги до інших, незалежно від їхніх особливостей чи потреб;

6) розробку і впровадження корекційних програм для дітей з ООП, що спрямовані на покращення навичок, які викликають труднощі (наприклад, мовленнєві, моторні, когнітивні).

7) регулярний моніторинг прогресу дітей, внесення коректив у корекційні програми відповідно до їхніх досягнень та змін у потребах;

8) формування інклюзивної культури шляхом створення атмосфери прийняття і підтримки, де всі діти відчують себе частиною колективу.

Отже, специфіка роботи фахівців в інклюзивному ЗДО передбачає інтеграцію дітей з різними потребами в єдине освітнє середовище, що вимагає високого рівня професійної підготовки, чіткої координації дій і постійного вдосконалення методик роботи.

Сучасні інклюзивні методи швидко розвиваються, оновлюються, тому для гармонійного професійного розвитку фахівців необхідна участь у тренінгах і семінарах для вдосконалення знань і навичок у сфері інклюзивної освіти, вивчення і впровадження нових інклюзивних практик і методик у свою роботу. Вони повинні бути готові до роботи в динамічному середовищі, яке постійно змінюється і вимагає ада-

птації підходів та методик для забезпечення якісного і рівного доступу до освіти для всіх дітей.

Успішність реалізації концепції інклюзивної освіти багато в чому залежить від командної роботи всіх фахівців, які беруть участь в інклюзивному освітньому процесі. О. Голентовська вважає, що зміст командної роботи полягає в необхідності ефективної координації між різними фахівцями для забезпечення комплексної підтримки дітей з ООП. Командна робота реалізується завдяки співпраці між вихователями, корекційними педагогами, логопедами, психологами, медичними та соціальними працівниками, що передбачає постійний обмін інформацією про дитину, її потреби і прогрес та забезпечує узгодженість у підходах і методах. Кожен фахівець має чітко визначені ролі і обов'язки, які узгоджуються з іншими членами команди, це сприяє уникненню дублювання зусиль і забезпеченню комплексного підходу до корекційної, освітньої та розвиткової роботи з дитиною з ООП.

Командна робота передбачає регулярні командні зустрічі для обговорення прогресу дітей, аналізу ефективності використаних методик і коригування планів, ведення документації про кожну дитину, що дозволяє всім членам команди слідкувати за змінами і результатами, оскільки важливий зворотний зв'язок від усіх учасників процесу, а також участь у спільних тренінгах і семінарах, що сприяють підвищенню кваліфікації і кращому розумінню інклюзивних практик.

Отже, команда розробляє та корегує індивідуальні плани для кожної дитини, що включають навчальні, корекційні, соціальні і емоційні цілі і бере участь у прийнятті рішень, що стосуються освітньої траєкторії кожної дитини з ООП для забезпечення збалансованого і обґрунтованого підходу.

Узагальнюючи вищесказане, ми визначаємо психолого-педагогічну готовність майбутніх фахівців до роботи у закладах дошкільної освіти з інклюзивною формою роботи, як систему професійно важливих якостей особистості, соціальних установок, мотивацій, знань та умінь, необхідних для

здійснення комплексного психолого-педагогічного, соціального і корекційного впливу на дітей з ООП в умовах інклюзивного ЗДО. Основними напрямками цієї діяльності є робота з адаптації дитини з ООП, побудова її освітньої, корекційної та виховної траєкторії, підтримка батьків дітей з ООП, а також забезпечення ефективності командної роботи та взаємодії з усіма фахівцями залученими до освітнього процесу в інклюзивному ЗДО. Ці напрями стали основою для розробки методики вдосконалення психолого-педагогічної підготовки фахівців до роботи в умовах інклюзивної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В., Горбунова Л., Зязюн Л. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ століття: монографія. Київ : Педагогічна думка, 2007. 352 с.

2. Бондар В. І. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен. *Рідна школа*. 2011. № 3. С. 10-14.

3. Гриньова В. М. Про співвідношення понять «професіоналізм», «професійна культура», «професійна компетентність», «професійна підготовка». *Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 45. С. 74–84.

4. Малишевська І. А. Теоретико-методичні основи підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища : дис... д-ра пед. наук : 13.00.03. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені М. Ярмаченка, 2018. 523 с.

5. Потапкіна Л. В. Готовність до професійної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки*. 2015. № 1. С. 198–207.

6. Солійчук І. І. Теоретико-методологічний аналіз проблеми готовності практичного психолога до професійної діяльності. *Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН*

України. Кам'янець-Подільський, 2013. Вип. 19. С. 657–667.

7. Томчук М. І. Методологічні засади дослідження та формування психологічної готовності особистості до діяльності. *Психологія і суспільство*. Київ, 2010. №4. С. 41 – 46.

FEATURES OF INCLUSIVE PRACTICE

**PHD, Associate Professor, V. Kovylin
obtaining a bachelor's degree T. Lepykh**

Regardless of a child's capability, cognitive level, or background, they have the right to a fair education. This means having access to a learning environment which is inclusive and appreciates a child's individual characteristics, rather than discriminating against them. Individuality is something to be celebrated, especially in nursery and school when children are finding their own identity. No two children are the same, and this should never be an issue. Every child should be supported and valued in their own right to ensure they have confidence in their own ability. This puts them in good stead for future life, as they harness self acceptance and good self esteem. It is the responsibility of a nursery practitioner to ensure each child is treated equally and there are certain methods they can put in place to do this [2].

In this blog post we'll identify what inclusive practice means and how teachers can incorporate this into the classroom.

Inclusive practice ensures each child is treated fairly and with respect. By having access to educational content, each child is able to fully participate in their own learning which provides them with the skills and resources for later life. The approach understands that every child is unique and this affects their readiness and ability to learn. As a result, teaching methods and activities should be structured to accommodate this. By putting children's needs at the forefront, it increases the likelihood that they will participate in activities as they will be motivated to learn. If